

FYLKESMANNEN
I ROGALAND

Kommunelovens regler om valgbarhet

24.06.2015 – Øyvind Heimlund-Lahn, seniorrådgiver

Rundskriv

H-4/11 av 24.8.2011: Val av formannskap/fylkesutval, kommuneråd/fylkesråd, ordfører/fylkesordfører, varaordfører, faste utval m.m.

Ikke ajour!

Nytt rundskriv i juli – august!

Konstitueringsmøtet - kommuneloven § 17

- Innen utgangen av oktober
- Kommunestyret tar stilling til om valget er gyldig.
- Deretter velger kommunestyret
 - formannskap
 - ordfører
 - varaordfører
 - **kontrollutvalg**
- Medlemmer av faste utvalg og nemnder **bør** velges i dette møtet.
 - de gamle utvalgene/nemndene fungerer inntil nye er valgt, jf. § 17 nr. 4.

Generelle regler for valgbarhet - kommuneloven § 14 nr. 1 a

- Reglene gjelder valg til formannskap, faste utvalg, kommunedelsutvalg, kontrollutvalg, kommunale nemnder opprettet i medhold av andre lover (ikke forberedende komitéer etter § 10 nr, 5).
- Valgbar og pliktig til å ta i mot valg er den som har **stemmerett ved kommunevalget** og er **bosatt i kommunen når valget finner sted**, forutsatt at vedkommende ikke er **utelukket** eller **fritatt**.
- Den som ikke har nådd stemmerettsalder, er valgbar, men ikke pliktig til å ta i mot valg (§ 14 nr. 1 a andre avsnitt)

Utelukket fra valg - kommuneloven 14 nr. 1 b

- Oppramsing av personer som er utelukket i § 14 nr. 1 b, herunder administrasjonssjefen og dennes stedfortreder, kommunestyrets sekretær, person med ansvar for regnskapsfunksjonen i kommunen, revisor samt **leder for forvaltningsgren.**

Begrepet «leder av forvaltningsgren»

- Med uttrykket forvaltningsgren siktes det til et større, avgrenset og utadrettet funksjonsområde i kommunen
- For å være leder av en forvaltningsgren må det dreie seg om en kvalifisert lederfunksjon, der vedkommende har et selvstendig ansvar.
- Andre moment i vurderinga vil være om etaten har eget kontorbudsjett, personens tittel og lønn
- Leder av enkeltstående virksomheter er likevel ikke utelukket fra valg.
- Det reelle innholdet av stillingen avgjørende for valgbarheten – konkret vurdering
- Ansettelsesforholdet når organet trer i funksjon som er avgjørende for valgbarheten, jf. § 14 nr. 5

Fritaksregler – kommuneloven § 14-1 nr. 1 c

- Personer som har gjort tjeneste som medlem av vedkommende organ de siste fire årene.
- Den som er medlem av et parti som er registrert etter partiloven § 2, kan nekte valg på grunnlag av listeforslag som ikke er fremsatt av partiet.

Utelukket fra valg - kontrollutvalget

- Særskilte tilleggsregler i kommuneloven § 77 nr. 2:
 - Ordfører/varaordfører
 - Medlem og varamedlem av formannskap og kommunal nemnd med beslutningsmyndighet
 - Ansatte i kommunen
 - Medlem og varamedlem av kommunestyrekomité (f.o.m. 1. november 2015.)

- Fylkesmannen bør gripe inn, sier jusprofessor Jan Fridthjof Bernt. Han mener Haldens valg av kontrollutvalgsleder er ulovlig. Arkivfoto: Magnus Knutsen Bjørke.

Valgte ulovlig leder av kontrollutvalget

John Østensvig (Ap) ble i går kveld valgt til ny leder av kontrollutvalget i Halden, til tross for at han som formannskapsmedlem ikke er valgbar.

Av Marte Danbolt

Tap av valgbarhet – kommuneloven § 15 nr. 1

- Den som taper valgbarheten til et folkevalgt organ i løpet av valgperioden, trer endelig ut av dette.
- Hvis tap av valgbarhet skyldes utflytting fra kommunen for to år eller mindre, trer vedkommende ut av vervet for den tid utflyttingen varer.

FYLKESMANNEN
I ROGALAND

Valg av formannskap og faste utvalg m.v

24.06.2015 – fagdirektør Knut Middelthon

Valg av formannskap og utvalg

- Kan skje som forholdsvalg eller avtalevalg.
- Forholdsvalg benyttes dersom minst ett medlem ber om det.
- Forholdsvalg er hemmelig valg på grunnlag av lister, § 36 nr. 1.
- Ett listeforslag fra hvert parti eller hver gruppering.
- Inntil dobbelt så mange forskjellige navn på listen som det skal velges medlemmer.
 - Eks.: Skal utvalget ha 5 medlemmer kan hver liste inneholde 10 medlemmer.

Kjønnsmessig balanse - forholdsvalg

- Krav til listene – ikke til utvalget (§ 36 nr. 2).
- Presist angitt – ingen generell 40% - regel.
 - § 36 nr. 2: «Skal det velges to eller tre medlemmer skal hvert kjønn være representert på den enkelte liste. Skal det velges fire eller fem medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst to.» Osv.
- Gjelder «så langt det er mulig» når organet utelukkende skal bestå av kommunestyremedlemmer (formannskapet og arbeidsutvalg).
 - «Mulig» når vedkommende parti/gruppe i kommunestyret har medlemmer av det aktuelle kjønn. Manglende vilje ikke unntaksgrunn.
- Ønske om gjennomgående representasjon må vike for regler om kjønnsmessig balanse.

Formannskapet

- Medlemmer og varamedlemmer velges blant kommunestyrets **medlemmer** for 4 år.
- Formannskapets oppgaver:
 - Legaldelegering:
 - Kl. § 8 nr. 3: Behandle forslag til økonomiplan, årsbudsjett og skattevedtak. Fvl. § 28 (2) klageorgan.
 - Delegering fra kommunestyret til formannskapet av andre oppgaver gjennom delegeringsreglementet.
- OBS! Hvis utvalg ønskes personidentisk med formannskapet, skal reglene om kjønnsmessig balanse oppfylles fullt ut! Hvis de samme oppgavene legges direkte til formannskapet, gjelder reglene så lang det er mulig.

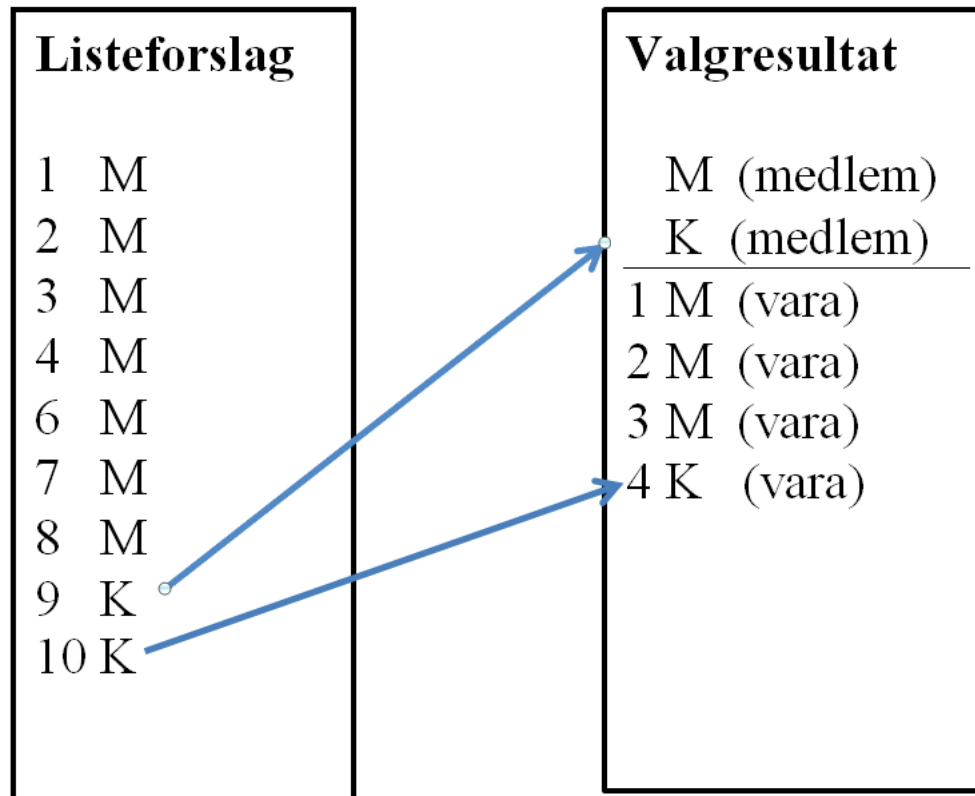
Forholdsvalg, krav til liste

- Et utvalg skal f.eks. ha 5 medlemmer. Hvert kjønn skal være representert med minst to på den enkelte listen, jf. § 36 nr. 2.
- Hver liste kan ha inntil dobbelt så mange *forskjellige* navn som det skal velges medlemmer til utvalget, altså i eksemplet ovenfor 10 kandidater.
- En lovlig liste vil da kunne inneholde minst 2 menn og 8 kvinner (eller motsatt).

Valgoppgjøret – forholdsvalg -kvotering

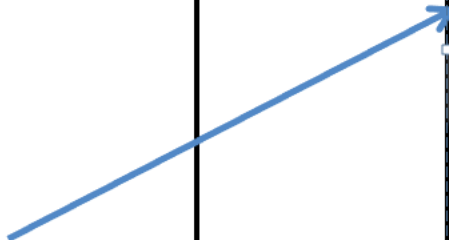
- Eventuell kvotering skjer etter at plassene i organet er tildelt de enkelte partier eller grupperinger
- § 37 nr. 3: Kandidater fra det underrepresenterte kjønn rykker så langt det er nødvendig opp på medlemsplass.
- Hver liste skal så langt det er mulig tildeles så mange varamedlemmer som den får medlemmer med et tillegg av to, jf. § 37 nr. 4. Men den kan tildeles like mange varamedlemmer som listen gir rom for!
- Kandidater fra det underrepresenterte kjønn rykker så langt det er nødvendig opp på varaplass, § 37 nr. 3 og 4.

Listeforslag	
1	M
2	M
3	M
4	M
6	M
7	M
8	M
9	K
10	K

Valgresultat
<u>M (medlem)</u>
1 M (vara)
2 M (vara)
3 K (vara)

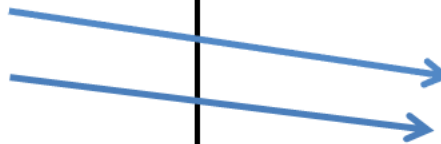

Listeforslag

1 M
2 M
3 M
4 M
6 M
7 M
8 M
9 K
10 K

Valgresultat

_ M (medlem)
1 M (vara)
2 M (vara)
3 M (vara)
4 M (vara)
5 M (vara)
6 M (vara)
7 M (vara)
8 K (vara)
9 K (vara)

Forholdsvalg - valgoppgjør

- Bare krav om kjønnsbalanse på liste, ikke i utvalg.

	Høyre	AP	SP	Frp
K				
M		K	K	K

Avtalevalg

- Kommunestyret kan **enstemmig** vedta at valg til utvalg skal foregå som avtalevalg.
- Valget gjennomføres på grunnlag av en innstilling med forslag til medlemmer og varamedlemmer til utvalget.
- Innstillingen skal vedtas **enstemmig**.
- Kravene til kjønnsbalanse i § 36 nr. 2 gjelder tilsvarende for avtalevalg, men slik at kravene skal oppfylles for utvalget som sådant og for varamedlemmene til dette.
- Innstillingen kan bare inneholde det antall varamedlemmer som tilsvarer det antall medlemmer gruppen skal ha, med et tillegg av to.

Avtalevalg – innstilling/resultat

Høyre	AP	SP	Frp	
K				
K	M	M	K	= 3 kv./2 menn
1 K	1 M	1 K	1 M	= 7 kv./6 menn
2 K	2 M	2 M	2 K	
3 K	3 M	3 K	3 M	
4 K				

Suppleringsvalg – kjønnsmessig balanse

- Ved endelig uttreden fra formannskap og andre faste utvalg: Plikt til å supplere fra underrepresentert kjønn (§ 16 nr. 3). Gjelder uavhengig av om valget opprinnelig skjedde som forholdsvalg eller avtalevalg!
- Organet skal suppleres fra samme gruppe som den uttredende tilhørte. Gruppe utpeker vedkommende som deretter velges av kommunestyret hvis de lovbestemte vilkår er oppfylt.
- «Viser det seg at denne fremgangsmåten fører til at et kjønn blir representert med mindre enn 40 prosent av medlemmene i organet, skal det så langt som mulig velges nytt medlem fra det underrepresenterte kjønn.»
- Ved suppleringsvalg til formannskap gjelder dette altså «så langt det er mulig».

Suppleringsvalg forts.

	Høyre	AP	SP	Frp
K				
M		K	K	K

Suppleringsvalg forts.

Høyre	AP	SP	Frp
M			
M	K	K	K

§ 16 – noen konkrete problemstillinger

- Suppleringsvalg av vararepresentanter til formannskap og faste utvalg, § 16 nr. 5
 - Skal tre inn på vararepresentantlisten på den ledige plassen *etter* de som ble valgt ved det opprinnelige valget.
 - Valg skal skje fra underrepresentert kjønn hvis et kjønn blir representert med mindre enn 40 % av varamedlemmene til organet eller gruppens varamedlemmer.
- Innkalling av vararepresentant, § 16 nr. 1
 - Varamedlem innkalles fra det partiet representanten er innvalgt for – selv om representanten har meldt seg ut av partiet (og ev. har meldt seg inn i annet parti).

Suppleringsvalg av varamedlem

Fellesliste H/Frp

A Frp

B Høyre

~~1 C Frp~~ Utgår

2 D Høyre

3 E Frp

4 F Høyre

Fellesliste H/Frp

Etter suppleringsvalg

A Frp

B Høyre

~~1 C Frp~~

1 D Høyre

2 E Frp

3 F Høyre

4 **G Frp**

Suppleringsvalg – vara - kjønnsbalanse

Høyre	AP	SP	Frp	
K				
K	M	M	K	= 3 kv./2 menn
1 K	1 M	1 K	1 M	= 7 kv./6 menn
2 K	1 M	2 M	2 K	
3 K	2 M	3 K	3 M	(=8 kv./5 menn 38,5% menn!)
4 K	3 M (K)			

Konsekvensen av at reglene om kjønnsbalanse ikke blir fulgt

- Valget kan bli opphevet som ugyldig gjennom lovlighetsklage til Fylkesmannen, koml. § 59.
- Lavere terskel for Fylkesmannen til å oppheve denne typen valg av eget initiativ, jf. koml. § 59 nr. 5.
- Vedtak truffet av organet kan bli opphevet ved klage etter forvaltningsloven. Dersom det er grunn til å regne med at feilaktig sammensetning av utvalget ikke har hatt innvirkning på vedtaket, vil dette likevel være gyldig, jf. prinsippet i forvaltningsloven § 41.
- Dersom listeforslaget, ved forholdsvalg, oppfyller kravet til representasjon av begge kjønn, er det ikke nødvendig med nytt valg. Men resultatet kan rettes ved riktig bruk av opprykksregler